

Over alle grenzen heen **Overweging 28 juli 2013 – Jan Andreae**

*“... Over die grens heen en dan thuis komen
is de kern van het allesomvattende visioen van een nieuwe wereld
waarin we wapens omsmeden tot ploegen,
cynische redenen en postmodern egoïsme
omsmeden tot hoop en solidariteit.
Deze verhalen omspannen de hele wereldpolitiek,
maar ook de meest persoonlijke verzoening
van de een met de ander ...”*

Lector: Njisk Nauta

Eerste lezing: Lucas 15:11-22

Tweede lezing: Moge je in vrede zijn

Derde lezing: O, paradys, sa grien begerze

Welkomstwoord

Welkom op deze stralende zomerdag in de zomerserie van de Duif die in het teken staat van op reis zijn. Naar buiten, naar binnen, naar elkaar en naar de wereld. Welkom aan jou van elke week, van zo nu en dan. Welkom als je hier voor het eerst bent.

Het thema van deze viering heeft zich afgelopen week per dag veranderd, dat gaat soms zo als je je verdiept. De reis over grenzen heen gaat vandaag over durven thuiskomen. Soms moet je daarvoor weg gaan, soms moet je daarvoor blijven.

En wat je ook moet doen, weg gaan of blijven of stappen zetten die niet comfortabel zijn of voor langere tijd rust te nemen. Wat het voor jou ook is, de reis van ons mensen staat in het teken van vergeving, verzoening, genezing, geborgenheid, rust en thuiskomst.

We zullen je in dit uur veel ruimte geven om te denken en te voelen over hoe jou reis er uit moet zien. We doen dat in de afwisseling van teksten, woorden, stilte en pianomuziek.

Ik mag vandaag voorgaan met Njisk Nauta. De afgelopen jaren heb ik onder meer gewerkt voor de Raad voor de Kinderbescherming. Daar heb ik haar ontmoet.

Njisk is de afgelopen jaren bezig geweest met de vraag: wat wil ik met dit leven, wat wil ik met het werk, wat betekent het voor mij om op te komen voor kinderen die niet veilig wonen en leven.

Wat moet ik met God. Wat moet ik met die God van vroeger en is er voor mij een God in de toekomst.

Ze stelde zich die vragen op haar eigen manier: door te gaan racefietsen en door piano te gaan spelen. Sinds een paar jaar zijn dat haar passies.

In ons contact klonk onze Friese achtergrond door en zoetjes aan begonnen we in onze eerste taal tegen elkaar te spreken.

Steeds vaker kwam Njisk ook naar De Duif en ze zei tegen me: tegen mijn moeder heb ik gezegd: zo wil ik god wel weer ontmoeten.

Ik vroeg haar de passie voor het muziek maken met ons te delen in de zomerserie en vandaag deelt ze de piano met ons. Ik heb haar ook gevraagd welke tekst uit de Bijbel zou je willen dat we lezen. Ze kwam met de parabel van de verloren zoon uit Lucas, waarin het ten diepste gaat over generositeit. Een geven dat voortvloeit uit het besef dat er een diepe band bestaat tussen mij en de ander.

En die band was ook voelbaar toen we afgelopen maandag met de voorbereidingsgroep over dit verhaal spraken.

Genereus zijn groeit via de drie wegen van verdriet, vergeving en edelmoedigheid. Het zijn die wegen die ons laten thuis komen.

Wij wensen je een zachte viering, waarin we nogmaals willen benadrukken hoe welkom je hier bent.

Openingsgebed - Gebed om vergeving

Laten we stil zijn en stil worden,
Zodat we aan kunnen komen bij onszelf
Zodat we aan kunnen komen bij de ander

Laat ons ontwaken tot ons ware Zelf
Mensen worden, vol van mededogen

Laten we gedenken onze dierbaren,
onze ouders en voorouders,
onze kinderen en kleinkinderen

Laten we gedenken
onze doden, dat zij in vrede zijn
Laten we onze zachtheid wekken
Laat ons kijken met de ogen van kinderen
Laten we onszelf toevertrouwen

Amen

Eerste lezing - Lucas 15:11-22

Vervolgens zei hij: 'Iemand had twee zonen. De jongste van hen zei tegen zijn vader: "Vader, geef mij het deel van uw bezit waarop ik recht heb." De vader verdeelde zijn vermogen onder hen. Na enkele dagen verzilverde de jongste zoon zijn bezit en reisde af naar een ver land, waar hij een losbandig leven leidde en zijn vermogen verkwistte. Toen hij alles had uitgegeven, werd dat land getroffen door een zware hongersnood, en begon hij gebrek te lijden. Hij vroeg om werk bij een van de inwoners van dat land, die hem op het veld zijn varkens liet hoeden. Hij had graag zijn maag willen vullen met de peulen die de varkens te eten kregen, maar niemand gaf ze hem. Toen kwam hij tot zichzelf en dacht: De dagloners van mijn vader hebben eten in overvloed, en ik kom hier om van de honger. Ik zal naar mijn vader gaan en tegen hem zeggen: "Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen u, ik ben het niet meer waard uw zoon genoemd te worden; behandel mij als een van uw dagloners." Hij vertrok meteen en ging op weg naar zijn vader.

Zijn vader zag hem in de verte al aankomen. Hij kreeg medelijden en rende op zijn zoon af, viel hem om de hals en kustte hem. "Vader," zei zijn zoon tegen hem, "ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen u, ik ben het niet meer waard uw zoon genoemd te worden." Maar de vader zei tegen zijn knechten: "Haal vlug het mooiste gewaad en trek het hem aan, doe hem een ring aan zijn vinger en geef hem sandalen. Breng het gemeste kalf en slacht het. Laten we eten en feestvieren, want deze zoon van mij was dood en is weer tot leven gekomen, hij was verloren en is teruggevonden." En ze begonnen feest te vieren. De oudste zoon was op het veld. Toen hij naar huis ging en al dichtbij was, hoorde hij muziek en gedans. Hij riep een van de knechten bij zich en vroeg wat dat te betekenen had. De knecht zei tegen hem: "Uw broer is thuisgekomen, en uw vader heeft het gemeste kalf geslacht omdat hij hem gezond en wel heeft teruggekregen." Hij werd woedend en wilde niet naar binnen gaan, maar zijn vader kwam naar buiten en trachtte hem te bedaren. Hij zei tegen zijn vader: "Al jarenlang werk ik voor u en nooit ben ik u ongehoorzaam geweest als u mij iets opdroeg, en u hebt mij zelfs nooit een geitenbokje gegeven om

met mijn vrienden feest te vieren. Maar nu die zoon van u is thuisgekomen die uw vermogen heeft verkanseld aan de hoeren, hebt u voor hem het gemeste kalf geslacht.” Zijn vader zei tegen hem: “Mijn jongen, jij bent altijd bij me, en alles wat van mij is, is van jou. Maar we konden toch niet anders dan feestvieren en blij zijn, want je broer was dood en is weer tot leven gekomen. Hij was verloren en is teruggevonden.”

Tweede lezing

Moge je in vrede zijn
Moge alle angst en gevaar van je wijken
Mogen alle zichtbare en onzichtbare krachten je bijstaan om de overgang met vreugde te maken
Moge warm en helder licht je omgeven

Derde lezing

O, paradys, sa grien begerze
myn hert lukt nei syn oarsprong ta
en altyd sil 'k unwennich weze
salang ik dy net werfun ha

Overweging

Toen Njisk mij de tekst van de verloren zoon gaf als hoofdschriftlezing voor deze viering schreef ze: Ik heb me lang geïdentificeerd als de oudste zoon. Oppassend, trouw, loyaal. Ik deed wat ik dacht dat ik moest doen, niet wat ik wilde doen.

Een paar jaar geleden ben ik daar uitgebroken. Ik ontdekte dat veel van wat ik deed voortkwam uit aanpassing en dat ik niet mezelf was. Nu vind ik mijn weg in de muziek.

De verloren zoon is een van de bekendste vertellingen uit het Nieuwe Testament. Zowel mensen uit de christelijke traditie als daarbuiten kennen dit verhaal, opgetekend door de evangelist Lucas. Het verhaal volgt op twee verhalen met hetzelfde thema: het verloren schaap en de verloren penning. De opeenvolgende verhalen werken naar een climax. Het verloren schaap is er één van de honderd, de verloren penning één van de tien en de verloren zoon één van de twee.

Rembrandt heeft er een prachtig werk over gemaakt onder de titel: de terugkeer, de terugkeer van het verlorene. Het hangt in de Hermitage in Sint Petersburg.

Over grenzen heen

Het is niet altijd gemakkelijk om een verhaal te maken met een verhaal wat zo bekend is en dat te koppelen aan het thema van vandaag: over grenzen heen. We zijn in deze zomerserie op reis. Naar landen, streken, onbekende plaatsen, lege vlakten, naar plekken van moeite, we strijken neer op vluchtheuvels en creëren momenten van stilte en uitwisseling.

In de voorbereidingsgroep afgelopen maandag was het opvallend te zien dat iedereen vond dat de oudste zoon, hij die gebleven is, die trouw is, gehoorzaam is en deugdzaam, over zijn gevoelens van boosheid heen moest stappen.

De conclusie van dat mooie gesprek is dat beide figuren uit dit verhaal over een innerlijke grens moesten.

Hij die zijn deel opeist, dat verkwist, zijn hoofd buigt en berouwvol terugkeert.

Hij die bij de terugkeer jaloers en boos wordt over de vreugde van de vader, ook hij moet zijn hoofd buigen en wordt gewezen op de meest fundamentele toespitsing van de hele Bijbel: Je zult liefhebben.

Door gaan met leven

Toen mijn collega Ina enkele weken geleden overleed zei ze: ik wil graag door gaan met leven, het leven wordt steeds mooier. Dat ervaar ik nu ik ga sterven. En hoewel ik weet dat ik moet loslaten, kan ik schoonheid en liefde bijna niet loslaten.

Even later zei ze: maar mijn lichaam is uit elkaar aan het vallen; aarde gaat terug naar aarde, water naar water, vuur gaat terug naar vuur en lucht naar lucht. Ons bewustzijn kan niet opkomen zonder deze elementen.

Stralend eindigde haar leven met de woorden: als alles is losgelaten is het de liefde die blijft.

Zo verstaan we het verhaal van Lucas: over grenzen heengaan staat ten dienste van en in dienst van liefde.

Al vanaf de dag dat Mozes gesproken heeft bestaat deze utopie.

Ik versta onder leven, leven in vreugde, schreef Abel Herzberg. Als kind van Russisch-joodse ouders leefde hij in Westerbork en in Bergen-Belsen. Hij is grenzen overgegaan om tot deze uitspraak te kunnen komen.

Dit verhaal, de gehele Bijbel, de vader van 82 die alvleesklierkanker heeft en nu blijkt ieder telefoongesprek een gesprek van waarde, de jongen die het huis van de ouder verlaat om elders te gaan studeren, Ans die deze week gedotterd is, mijn vriend die elke ochtend in paniek wakker wordt omdat hij besloten heeft een groot project voor de wereld te gaan doen, Duncan wiens lichaam loslaat, maar de geest kan nog niet over de grens, dat alles is een leerschool. Een leerschool in menswording, een langdurig en geduldig volgehouden leerproces, waarin het geweten wordt gevormd door het woord van hem die zegt: Ik zal er zijn.

Omsmeden

Over die grens heen en dan thuis komen is de kern van het allesomvattende visioen van een nieuwe wereld waarin we wapens omsmeden tot ploegen, cynische redenen en postmodern egoïsme omsmeden tot hoop en solidariteit. Deze verhalen omspannen de hele wereldpolitiek, maar ook de meest persoonlijke verzoening van de een met de ander; waarin eenzaamheid verzacht wordt, waarin wanhopige verwickelingen tussen mensen worden doorgelicht en afgewikkeld, waarin de doffe knoop in jezelf zachtmoedig wordt ontknoopt.

Het ogenblik waarop de jongste zoon zijn zoonschap opeist, ook al heeft hij als zoon alle waardigheid verloren, is het ogenblik van zijn terugkeer. Toen hij alles verloren had kon hij contact maken met het besef - hoe vaag misschien ook - dat er een vader is die hem liefheeft.

Ook de oudste zoon staat voor de beslissing om terug te gaan naar het huis van de vreugde. Zal hij de smeekbede beantwoorden of blijven steken in verbittering. Ook het schilderij van Rembrandt laat deze vraag open.

De harde en bittere verwijten van de oudste zoon worden niet beantwoord met bestraffende woorden. Er is geen tegenbeschuldiging, geen aanklacht. De vader verdedigt zichzelf niet, levert zelfs geen commentaar op het gedrag van de oudste zoon. De vader komt niet eerst aanzetten met een oordeel maar benadrukt zijn intieme relatie met zijn zoon.

Hij zegt: Jij bent altijd bij mij. Alles wat ik heb, is van jou.

Beide zonen worden uitgedaagd om terug te keren naar de vader, die zich zo kwetsbaar toont.

De vader die niet in het middelpunt van dit verhaal staat, terwyl al het licht van hem komt.

Alle aandacht gaat vaak naar beide zonen.

Hoewel wij vaak de jongste en de oudste zoon zijn, hoeven we dat niet te blijven.

Misschien leert dit verhaal ons wel dat we de vader moeten worden.

Zie het gebeuren dat we daarvoor kiezen. Dan komen we dicht bij de zinsnede: We zijn uitverkoren om elkaar te dienen.

Moge het zo zijn
Amen

Gebed

Laten we in de stilte onszelf en elkaar vinden

Laten we ons realiseren dat we hier en nu, solidariteit opnieuw vorm geven

Laten we besluiten te blijven hopen tegen de feiten in

Laten we danken voor al het goede dat gedaan wordt, ieder uur van de tijd, overal in deze wereld

Moge het zo zijn.

